

Asia: Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttamisesta

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/477/2021

Lausunto annettu lausuntopalvelun kautta opetus- ja kulttuuriministeriölle 21.6.2021

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki tuli voimaan elokuussa 2014. Opiskeluhooltotyön painopistettä siirrettiin yksilökeskeisestä työstä yhteisölliseen ja korjaavasta ennaltaehkäisevään työhön. Tavoitteena oli edistää koko koulu- ja oppilaitosyhteisön hyvinvointia, turvallisuutta ja yhteisöllisyyttä turvaamalla varhainen tuki sekä opiskeluhoitopalvelujen saatavuus ja laatu. Suomen Vanhempainliitto oli tyytyväinen ennaltaehkäisevän, yhteisöllisen opiskeluhoollon painotukseen ja siihen, että myös oppilaat, opiskelijat ja huoltajat tuli ottaa mukaan hyvinvointia vahvistavaan opiskeluhooltotyöhön.

OKM:n, Karvin, THL:n ja Opetushallituksen ym. selvitysten mukaan opiskeluhoollossa on edetty lain tavoitteiden suuntaan, mutta alueelliset ja koulu- ja oppilaitoskohtaiset erot opiskeluhoollon toteutumisessa ovat suuret. Kehitettävää on erityisesti yhteisöllisen opiskeluhoollon vahvistamisessa sekä opiskeluhoitopalveluiden yhdenvertaisessa saatavuudessa ja henkilöstön riittävydessä eri puolilla maata. Suomen Vanhempainliiton Vanhempien Barometri -kyselyjen mukaan vanhempien osallisuus yhteisöllisessä opiskeluhoollotyössä on edelleen vähäistä lainsäädännön velvoitteista huolimatta.

Sitova henkilöstömitoitus ja kuraattorin kelpoisuusvaatimukset

Suomen Vanhempainliitto pitää tärkeänä, että opiskeluhoollon resursseja lisätään. Sitovalla kuraattori- ja psykologipalveluiden henkilöstömitoituksella vahvistetaan opiskeluhoitopalvelujen saatavuutta, yhdenvertaisuutta ja laatua. Lisäksi kunnissa olisi tärkeää huomioida alueelliset ja paikalliset erot opiskeluhoollon tarpeissa ja käyttää tarpeen mukaan esimerkiksi positiivisen diskriminaation rahaa myös opiskeluhoollon henkilöstön lisäämiseen ja sitä kautta opiskeluhoollon vahvistamiseen.

Suomen Vanhempainliitto ei ota kantaa kuraattorin kelpoisuusvaatimukseen, mutta pitää tärkeänä, että kelpoisuusvaatimukset ovat sellaiset, että kuraattorin tehtäviin on mahdollista saada kelpoisia henkilöitä. Yksilötyön rinnalla tulee painottaa yhteisöllistä näkökulmaa ja yhteistyön osaamista. Kuraattori tarvitsee niin sosiaalipuolen osaamista kuin koulumaailman tuntemusta, hyviä vuorovaikutustaitoja sekä taitoa tukea oppilaiden ja opiskelijoiden kasvua, yhteisön hyvinvointia ja huoltajia.

Yhteisöllisen opiskeluhoollon vahvistaminen

Kuraattori- ja psykologipalveluiden henkilöstömitoitus tulee toivottavasti osaltaan vahvistamaan myös yhteisöllistä opiskeluhoolltoa kouluissa ja oppilaitoksissa. Yhteisöllistä opiskeluhoolltoa tehdään yhdessä ja se on kaikkien koulu- ja oppilaitosyhteisössä työskentelevien tehtävä, johon myös oppilaat, opiskelijat, ja huoltajat tulee ottaa mukaan. Yhteisöllisen opiskeluhoollon toimintatapoja tulee edelleen kehittää, lisäksi kouluihin ja oppilaitoksiin tarvitaan konkreettisia työkaluja ja välineitä hyvinvointityön tekemiseen.

Koulun arjen hyvinvointityöhön on tärkeää ottaa mukaan erilaisia toimijoita (ml. vanhemmat, psykiatriset sairaanhoitajat, yhteisölliset kouluvalmentajat, koulunkäynnin ohjaajat, nuorisotoimi jne.). Opiskeluhoollto-

ja opetushenkilöstö tarvitsee täydennyskoulutusta esim. neuropsykiatrisesti oireilevien, yksinäisten, ahdistuneiden ja masentuneiden oppilaiden ja opiskelijoiden tunnistamiseen, tukemiseen ja kuntoutus- ja mielenterveyspalveluihin ohjaamiseen. Ennaltaehkäisevään ja korjaavaan opiskeluhooltoon panostaminen on tärkeää, mutta se ei yksinään riitä: myös korjaavaan työhön (esim. kuntoutus, mielenterveystyö) täytyy olla resursseja ja hoitopolkujen täytyy toimia saumattomasti.

Kiusaamisen vastainen työ keskeinen osa opiskeluhoiltoa

Kiusaamisen, häirinnän ja väkivallan vastainen työ on keskeinen osa yhteisöllistä opiskeluhoiltoa. Opetuksen järjestäjien tulisi ohjata koulujen ja oppilaitosten työtä esimerkiksi kuntakohtaisilla toimenpidesuosituksilla (kuten Helsingin KVO13- tai Oulun KVO9 -kiusaamisen vastaiset toimenpideohjelmat) ja koulujen ja oppilaitosten tulisi vuosittain raportoida opiskeluhoillon johdolle toimenpiteistään kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ennaltaehkäisemiseksi, niihin puuttumiseksi ja niiden seuraamiseksi. Vaikka kouluilla ja oppilaitoksilla on oltava suunnitelma kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän estämiseksi sekä myös tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma, niiden toteuttaminen vaihtelee suuresti eri kouluissa ja oppilaitoksissa. Opetuksen järjestäjän yhteinen linjaus vähentäisi kiusaamisen, häirinnän ja väkivallan vastaisen työn eroja koulujen ja oppilaitosten välillä ja edistäisi oppilaiden ja opiskelijoiden oikeutta turvalliseen opiskeluympäristöön, lisäksi hyvinvointia, ennaltaehkäisisi mielenterveysongelmia sekä lisäksi yhdenvertaisuuden toteutumista.

Turun ja Helsingin yliopistojen koronakriisin ja etäopetuksen vaikutuksia opiskelijoiden ja opetushenkilökunnan hyvinvointiin tarkastelevan tutkimuksen toimenpide-ehdotuksissa ehdotetaan yhteisöllisen hyvinvointityön ja kiusaamisen ehkäisyn vahvistamista oppilaitostasolla. Kiusaamisesta tai yksinäisyydestä aiemmin kärsineet nuoret tulisi nykyistä paremmin tunnistaa opiskeluhoillossa ja tarjota heille ns. jälkihoitoa sosiaalisten suhteiden vahvistamiseksi. Suomen Vanhempainliitto pitää ehdotuksia tärkeinä ja kannattaa niitä. Vanhempainliitto haluaa painottaa myös kotien kanssa tehtävän yhteistyön tärkeyttä. Vanhempien oman lapsen / nuoren tuntemus tulee tunnistaa ja sitä tulee käyttää lapsen / nuoren kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukemisessa myös kiusaamiseen ja yksinäisyyteen liittyvissä tilanteissa. Myös toisella asteella opiskelevien nuorten vanhemmat tulisi ottaa mukaan oppilaitosyhteisön hyvinvointityöhön ja tarjota heille tukea vanhemmuuteen esim. vertaistoiminnan kautta. Myös moniammatillinen yhteistyö ja nuorten ohjauksen saattaminen palveluiden piiriin on oleellista.

5-vuotiaita opiskeluhoillon piiriin kaksivuotisen esiopetuskokeilun aikana

Opiskeluhoilto koskee myös esiopetusta. Kaksivuotiseen esiopetuksen kokeilun aikana se ulottuu myös kokeilussa mukana oleviin 5-vuotiaisiin, näin ollen palvelujen piiriin tulee uusia lapsia. Muutoksesta on informoitava lasten huoltajia ja kokeiluun osallistuville kunnille on järjestettävä tukea ja tarpeelliset resurssit.

Opiskeluhoillon palvelut järjestettävä myös sote-uudistuksen jälkeen kouluissa ja oppilaitoksissa

Opiskeluhoillon psykologi- ja kuraattoripalvelujen järjestämisestä vastaa tällä hetkellä oppilaitoksen sijaintikunta. Sote-uudistuksen yhteydessä opiskeluhoillon palvelujen järjestämisvastuu ehdotetaan siirrettäväksi hyvinvointialueille. Suomen Vanhempainliitto pitää ensiarvoisen tärkeänä, että palvelujen järjestäjästä riippumatta opiskeluhoiltopalvelujen laatu ja mitoitus varmistetaan eikä sote-uudistuksen yhteydessä hukata koulu- ja oppilaitosyhteisöissä kehitettyjä toimintamalleja ja -käytäntöjä. Palvelut tulee järjestää jatkossakin lähipalveluina kouluissa ja oppilaitoksissa ja koulukuraattoreilla ja -psykologeilla tulee olla aito mahdollisuus työskennellä koulu- ja oppilaitosyhteisöissä myös ennaltaehkäisevää yhteisöllistä

opiskeluhoitoa toteuttaen. Opiskeluhoito on ensisijaisesti koulujen ja oppilaitosten toimintaa, jota tehdään koulu- ja oppilaitosyhteisöissä yhdessä. Siihen tulee myös sote-uudistuksen jälkeen olla mahdollisuus.

Lausunnon keskeinen sisältö

Suomen Vanhempainliitto pitää tärkeänä, että opiskeluhoillon henkilöstöresursseja lisätään ja kuraattori- ja psykologipalveluiden sitovista henkilömitoituksista säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa.

Suomen Vanhempainliitto ei ota kantaa kuraattorin kelpoisuusvaatimukseen, mutta pitää tärkeänä, että kelpoisuusvaatimukset ovat sellaiset, että kuraattorin tehtäviin on mahdollista saada kelpoisia henkilöitä.

Yhteisöllistä opiskeluhoitoa tulee vahvistaa. Kuraattoreiden ja psykologien tulee voida kohdentaa työtään nykyistä enemmän ennaltaehkäisevään yhteisölliseen opiskeluhoitoon.

Opiskeluhoillon palvelut tulee järjestää myös sote-uudistuksen jälkeen kouluissa ja oppilaitoksissa.